

УДК 339.7:332.1(477)

О.В.ЛЕПЬОХІНА, Г.М.ШВОРОБ
Херсонський національний технічний університет**МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ
І ГАЛУЗЕЙ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена впливу міжнародних фінансів на забезпечення розвитку територій і галузей України. Розвиток економіки нашої країни все більшою мірою визначається не тільки її внутрішніми можливостями, а й рівнем участі держави у світовому розподілі праці. Тому на сучасному етапі економічного розвитку для України дуже важливою є активізація геоекономічної діяльності. У статті наведено результати розрахунків за реалізованими проектами кредитної лінії для розвитку малих, середніх та навіть великих підприємств. У даній роботі представлено динаміку та тенденції надходження позичкових коштів ЄБРР до України. Результати досліджень наведено у графіках та діаграмах. Виявлено пріоритети підтримки зростання галузевих і територіальних реформ. Розглянуто співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями та ефективність виконання поставлених завдань. Вказано можливі напрямки подальшого удосконалення відносин України з МФО.

Ключові слова: міжнародні фінанси, розвиток, галузь, територія, кредитна лінія, ефективність.

O.V.LEPEKHINA, G.M.SHVOROB
Kherson National Technical University**INTERNATIONAL FINANCES ARE IN PROVIDING OF DEVELOPMENT OF
TERRITORIES AND INDUSTRIES OF UKRAINE****Abstract**

The article is devoted to the influence of international finance at the development of areas and sectors in Ukraine. The development of our country's economy increasingly depends not only on its internal capabilities, but also the level of its participation in the international division of labor. Therefore, at the present stage of economic development in Ukraine is very important geo-economic revitalization activities. The results of calculations for implemented projects a line of credit for small, medium and even large businesses. This paper presents the dynamics and trends of loans the EBRD in Ukraine. The research results are presented in graphs and charts. Identified priorities support the growth of sectoral and regional reforms. We consider the cooperation with international financial institutions and the efficiency of the tasks. Specified the possible directions for further improvement of relations between Ukraine and IFIs.

Keywords: international finances, development, industry, territory, credit line, efficiency.

Постановка проблеми

Успішне вирішення завдань у сфері забезпечення розвитку територій і галузей України в великій мірі залежить від стану галузевої науки. Такий підхід доводить нерозривний зв'язок всіх елементів регулювання. На сьогодні в галузях відбуваються як позитивні тенденції розвитку, так і мають місце ряд проблем, які потребують вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомим внеском у вирішення проблем забезпечення розвитку територій і галузей України став доробок таких вчених, як: Гарасимів Т., Долишнього М.І., Карпик А.П., Мінченко М.В., Чижів Л.П., Фролкової А.П. та ін. Недостатня розробка питань участі міжнародних організацій у забезпеченні розвитку України зумовили вибір теми статті, визначили її мету, завдання та структуру.

Формулювання мети дослідження

Мета дослідження полягає у визначенні впливу міжнародних фінансів на забезпечення розвитку територій і галузей України.

Викладення основного матеріалу дослідження

Розвиток економіки нашої країни все більшою мірою визначається не тільки її внутрішніми можливостями, а й рівнем участі держави у світовому розподілі праці. Тому на сучасному етапі економічного розвитку для України дуже важливою є активізація геоекономічної діяльності, яка неможлива без участі у міжнародних організаціях системи ООН чи співпраці з ними. Досліджуючи розвиток партнерства України з міжнародними фінансовими організаціями (МФО), необхідно звернути увагу на забезпечення реалізації національних інтересів України у програмній діяльності цієї організації.

У прогнозованому майбутньому співробітництво з МФО може сприяти координації дій з іншими державами та міжнародними організаціями, а також сприяти поліпшенню результативності проведення економічних реформ і підвищенню ролі держави в міжнародних кредитно-фінансових відносинах.

Основними міжнародними фінансовими організаціями, які працюють в Україні, є Європейський банк реконструкції та розвитку (EDRD), Європейський інвестиційний банк (ЕІВ) та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (ІБРД). Напрямами фінансової підтримки EDRD є теплопостачання, водовідведення та енергозбереження на 15 млн. євро за 2014 – 2019 роки у 15 містах Донецької області. 15 червня 2010 року у м. Люксембурзі відбулось підписання Договору між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного Представництва ЕІВ в Україні, який було ратифіковано Верховною Радою 4 листопада 2010 року (ЗУ № 2673-VI від 4 листопада 2010 р.), набувши чинності 21 грудня 2010 р. Офіційне відкриття Постійного представництва ЕІВ у м. Києві відбулось 25 березня 2011 р. Розглядаючи обсяги фінансування та напрями фінансової підтримки ЕІВ на 2012 – 2015 роки, можна визначити проект розвитку системи водопостачання та водовідведення у місті Миколаєві на 31 млн. євро. Адміністративно-територіальні одиниці регіонів України ІБРД фінансує у розмірі 632 млн. євро за 2008 – 2019 роки. На теперішній час (2014 рік) на водовідведення у місті Іллічівськ фінансова підтримка становить 42 млн. євро. Досліджуючи кредитний портфель ЄБРР станом на 1 жовтня 2013 року необхідно зауважити, що в Україні він нараховує 337 проектів із загальним обсягом фінансування більше 8,63 млрд. євро. За період співпраці з ЄБРР (1993-2013 роки) у державному секторі економіки України за проектами (кредитні кошти, за якими залучені державою або під державні гарантії) укладено угод на загальну суму 674,94 млн. дол. США та 1 487,35 млн. євро (в рамках 22 проектів), з яких станом на 1 жовтня 2013 р. використано 606,75 млн. дол. США та 663,73 млн. євро [1]. На рис.1 наведено галузеву структуру кредитного портфеля проектів ЄБРР. Найбільшу частку у цій структурі становлять транспортні проекти, а найменшу – муніципальні.

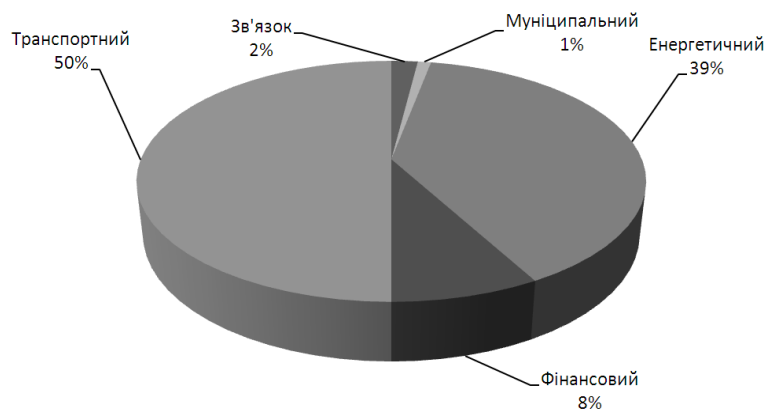

Рис. 1. Галузева структура кредитного портфеля проектів ЄБРР в державному секторі України, %

Результати розрахунків за реалізованими проектами кредитної лінії для розвитку малих, середніх та навіть великих підприємств показують, що вони становлять 121,20 млн.дол.США. Ця сума позики була спрямована на розвиток приватного сектору в Україні шляхом зміцнення потужностей комерційного банківського сектору в Україні [2].

Важливим елементом розвитку окремих галузей та сфер діяльності області є реалізація державних та регіональних цільових програм, які спрямовані на забезпечення економічного зростання, підвищення соціальних стандартів, збільшення реальних доходів працюючих і загальне поліпшення якості життя громадян регіону. Для цього необхідні позичкові кошти.

Промисловість – найважливіша структурна ланка господарського комплексу України. На неї припадає 1/3 основних фондів, понад 35 % населення, зайнятого у народному господарстві. Розглядаючи динаміку та тенденції надходження позичкових коштів ЄБРР необхідно зауважити, що за радянський період розвитку економіки виробництво засобів виробництва (групи „А”) розвивалося найбільше, а його частка у загальному обсязі виробництва становила 71,2 % (1989 р.). Частка виробництва групи „Б” (виробництво предметів споживання) становила 28,8 %. З 1990 р. почалися структурні зміни, спрямовані на виробництво товарів народного споживання. У 2001 р. частка цієї ланки промисловості становила 30,8 %. Ці прогресивні зміни мають і негативні риси, тому що головний його чинник пов'язаний з найбільшими темпами зниження виробництва групи „А”. Особливо це стосується галузей, які не мають достатньої власної сировинної бази або є труднощі у її розвитку. Так, наприклад, видобуток вугілля зменшився з 180,2 млн. т у 1989 р. до 73,8 у 1999 р. Споживання нафти з 50–55 млн. т (у 80-ті роки)

знизилося до 33 млн. т у 2000 р. У чорній металургії видобуток залізної руди зменшився з 105 млн. т у 1990 р. до 55,7 млн. т у 2000 р., виплавляння чавуну – з 44,9 млн. т до 18,0 млн. т. Найбільший спад виробництва відбувається в нафтопереробній, хімічній та нафтохімічній, вугільній промисловості, чорній металургії та будівельній індустрії.

У 1992–1998 рр. під впливом цінових чинників, інфляції, розбалансування та нерівномірного падіння виробництва в окремих секторах поглиблювалися негативні процеси у галузевій структурі промислового виробництва, що є найбільш небезпечною тенденцією в розвитку економіки країни. У цей час тривало зростання частки галузей проміжного продукту, відповідно, зменшувалася частка галузей, що виробляють кінцевий продукт. 1998 р. на базові галузі, зокрема електроенергетику, паливну промисловість та металургію, припадало 49,3 % промислової продукції проти 19,7 % у 1993 р. Водночас частка машинобудування, легкої та харчової промисловості у загальному обсязі промислового виробництва зменшилася. В умовах дефіциту власних фінансових ресурсів для забезпечення розвитку галузей необхідні міжнародні фінанси.

Ринкова трансформація економіки України в цілому має визначальний і багато в чому суперечливий вплив на структуру промислового виробництва. Виділяють дві групи чинників, що визначають характер структурних змін:

1. Перша група – обмеженість доступу до традиційних ринків збуту, розрив у країні господарських зв'язків і міжрегіонального обміну, на який припадала частина товарного виробництва. Докорінне порушення технологічної кооперації за умови, що по замкнутому циклу в Україні вироблялося приблизно 305 видів промислової продукції, мало негативний і багато в чому незворотний вплив на структуру промисловості.

2. Друга група – недосконалість та інерційність міжгалузевої політики держави. Відчутними є наслідки старого, „союзного” поділу праці, розміщення в Україні матеріало- та енергомістких галузей, зокрема чорної металургії, хімічної, харчової промисловості тощо. Ці галузі не були забезпечені власними та диверсифікованими джерелами енергії, а також важливими видами сировини.

Реструктуризація економічних відносин є дійовим чинником переходу від закритого методу господарювання до конкурентного механізму функціонування цілісних виробничих комплексів.

Велике значення має також розвиток виробництв, які відновлюють розірвані технологічні ланцюги і створюють на території України необхідні замкнуті цикли, забезпечують випуск виробів машинобудівного та міжгалузевого призначення.

Назріла потреба активного проведення реструктуризації нежиттєздатних підприємств і організацій, прискорення конверсії, виробництв, що втратили оборонне значення.

Аналізуючи проблеми розвитку галузей промисловості, треба зазначити, що структура промислового комплексу України в цілому є неефективною. Це призводить до перевитрат природних ресурсів і, водночас, не задовольняє основних потреб економіки, наприклад, в інвестиційних ресурсах і потреб населення у послугах і товарах, передусім продовольчих, а також у товарах легкої промисловості тривалого користування.

На рис. 2 відображено динаміку та тенденції надходження позичкових коштів ЄБРР [4].

Аналіз показника валового нагромадження основного капіталу у ВВП показує, що він помітно корелює з показником економічного зростання. І хоча реальна вартість основних засобів в економіці щороку збільшується, темпи зростання цього показника є недостатніми (індекс приросту основних засобів протягом 2000-2005 рр. знаходився в межах 1- 5,3 %). Індекс основних засобів зростав значно повільніше, з часовим лагом в один-два роки, порівняно із індексом інвестицій в основний капітал. Ця негативна тенденція, що позбавляє промисловість підґрунтя для розробки наукомісткої та інноваційної продукції, призводить до зменшення технологічного рівня виробництва. Недостатніми є і темпи введення в дію нових основних засобів: максимальне значення – 5,5 % від вартості наявних засобів (зафіксоване у 2005 р.). Протягом 2000-2007 рр. відносний рівень введення нових основних засобів стосовно загальної вартості основних засобів щорічно збільшувався. Частка вартості нововведених основних фондів галузей обробної промисловості у загальній вартості нововведених основних фондів по економіці була стабільною (19,4 – 19,9 %, за виключенням 2001 р.). Ця стабільність є характерною і для наступних років. Проте слід взяти до уваги, що валова додана вартість промисловості у загальному обсязі валової доданої вартості коливалася в межах 28,5 – 31,4 %, а вартість основних засобів промисловості у загальній вартості основних засобів по економіці – 34,0- 37,1 %. Отже, темпи оновлення основних фондів у галузях промисловості є такими, що не відповідають її внеску в загальну економічну динаміку. Цей принципово важливий висновок повинен враховуватися при розробці програм галузевого, територіального розвитку, під час пошуку джерел фінансування оновлення основних фондів підприємств, визначенні конкретних потреб і можливостей залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій до забезпечення реалізації програм розвитку.

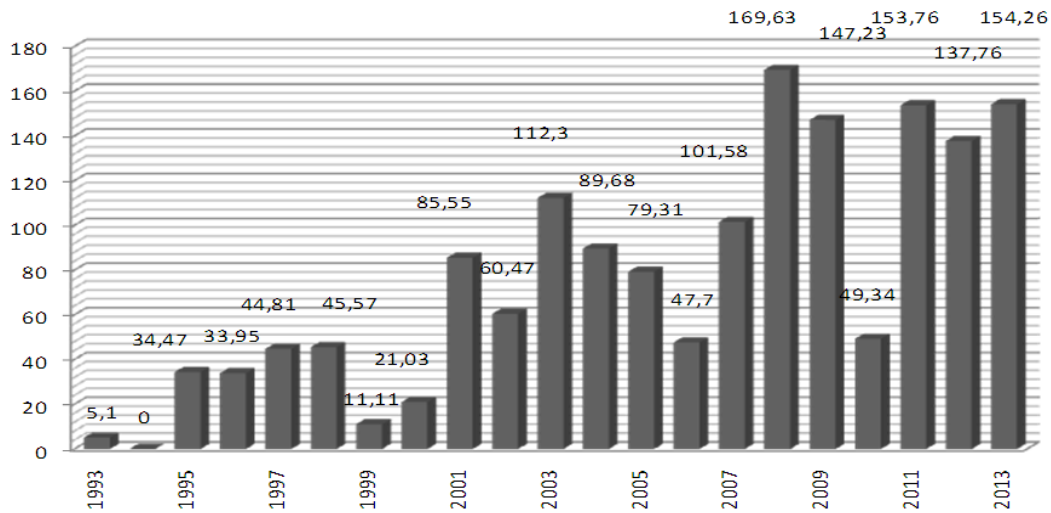

Рис. 2. Щорічні надходження позичкових коштів Європейського банку реконструкції та розвитку до України, млн. дол. США

Україна серед інших країн СНД має високий рівень розвитку науки, деяких галузей. Проте науково-технічний потенціал промислового комплексу використовується не повністю. Навпаки, останніми роками склалася тенденція до скорочення ролі науки у промисловій діяльності. Так, скорочується впровадження нових технологій, у тому числі маловідходних і ресурсозберігаючих; використання верстатів з ЧПУ, промислових роботів; більшість підприємств і наукових організацій припинили раціоналізаторську діяльність. Частка осіб, зайнятих у науці для створення ВВП, скоротилася до 0,6 % (світовий показник – 2,7 %). Тільки 0,5 % всіх машин і обладнання є конкурентоспроможними [5]. Показник валового нагромадження основного капіталу у ВВП корелює з показником економічного зростання. І хоча реальна вартість основних засобів в економіці щороку збільшується, темпи зростання цього показника є недостатніми. Темпи оновлення основних фондів у галузях промисловості є такими, що не відповідають її внеску в загальну економічну динаміку.

Рейтинг індексів конкурентоспроможності України мав мінімальне значення – 89 у 2010 році та максимальне – 69 у 2001 та 2006 роках. На рис. 3 показано місце України у глобальному індексі конкурентоспроможності за 2001-2012 роки.

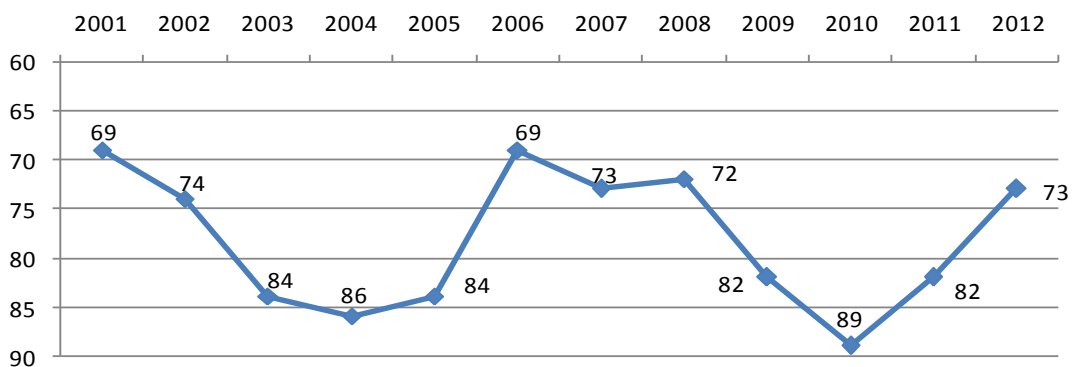

Рис. 3. Місце України у глобальному індексі конкурентоспроможності за 2001 - 2012 роки

Ресурси МФО необхідні для забезпечення підвищення узагальнюючого показника розвитку вітчизняної економіки – зростання її конкурентоспроможності. Структура проектного портфеля Світового банку представлена на рис. 4. Найбільшу частину у цій структурі займає транспорт, а найменшу – розвиток державного сектору та агропромисловий комплекс.

Узагальнюючи вищесказане, потрібно звернути увагу на те, що підтримка зростання галузевих і територіальних реформ призводить до:

- диверсифікації й підвищення конкурентоспроможності економіки, забезпечення розвитку її приватного сектору та закладення основ для поглиблення інтеграції з міжнародним ринком;

- підвищення якості надання державних послуг шляхом скорочення квазіфіскальних розрахунків, лібералізації державного регулювання та заохочення приватного сектора до інвестування національної економіки;
- забезпечення дотримання фінансової дисципліни, збільшення реальних доходів населення, зменшення фіскального навантаження і регульованого впливу державних органів на приватний сектор економіки;
- удосконалення системи управління державними фінансовими активами, подолання корупції у державному секторі;
- сприяння розвитку села шляхом закладення правових та інституціональних основ для забезпечення захисту прав власності на землю, іпотеки, оренди і торгівлі землею.

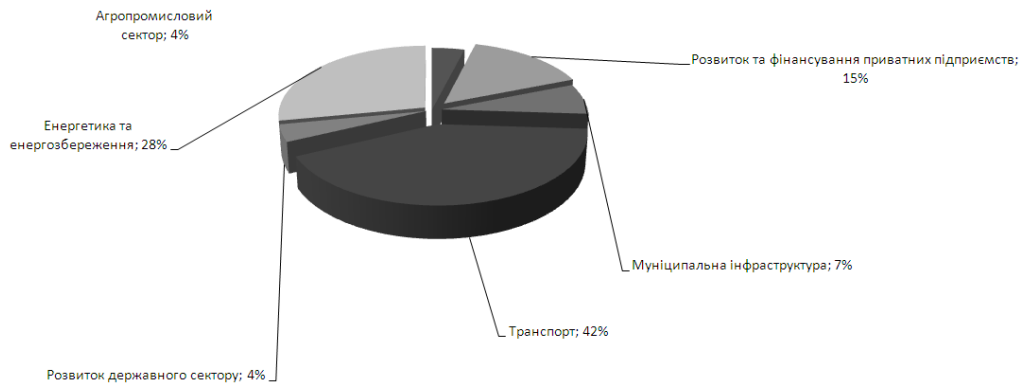

Рис. 4. Структура проектного портфелю Світового банку, %

Розглядаючи співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями та концепцію загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості і перспективи конкурентоздатності Української економіки [6, 7], потрібно мати на меті виконання таких завдань, як:

- забезпечення макроекономічної та фіскальної стабільності, економічного зростання;
- удосконалення системи фінансового посередництва з метою підтримки інвестування національної економіки;
- покращення державного управління, у тому числі об'єктами державної власності, вдосконалення системи державної служби;
- підвищення якості та доступності соціальних послуг, які надаються за бюджетні кошти.

Висновки

Таким чином, співробітництво України з МФО дозволяє прискорити проведення економічних реформ в галузях господарського комплексу України та її регіонах завдяки отриманим системним позикам, а фінансування інвестиційних проектів сприятиме розвитку окремих галузей, секторів економіки, виробництв. Однак ефективність такого співробітництва, насамперед, залежить від узгодженості національної економіки з інтересами МФО.

Для фінансової підтримки окремих галузей і територіальних проектів можливим напрямком подальшої побудови відносин України з МФО є перехід від безпосереднього одержання фінансових ресурсів до одержання консультативної і політичної підтримки від цих установ. Такий хід подій можливий за умови економічного зростання й успішного здійснення ринкових реформ у країні.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
 2. Офіційний сайт міністерства фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>
 3. Федулова Л.І. Тенденції та перспективи розвитку промисловості України Інститут економіки та прогнозування НАН України, Київ. ISSN 1562-109X
 4. Офіційний сайт ЄБРР: <http://www.ebrd.com>
 5. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / За ред. Філіпенко А.С. – К., 2001.
 6. Концепція загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості на період до 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gov.ua=2007>.
- Статкевич М. Наслідки реформування та перспективи конкурентоздатності Української економіки // www.dia-logs.org.ua